

1. Акуленко В. В. Вопросы интернационализации словарного состава языка / В. В. Акуленко. – Х. : Изд-во ХГУ, 1972. – 214 с.
2. Бельчиков Ю. А. Интернациональная терминология в русском языке / Бельчиков Ю. А. – М. : Учпедгиз, 1959. – 78 с.
3. Виноградов В. В. Вступительное слово // Вопросы терминологии (Материалы Всесоюзного терминолог. совещания). – М. : Изд-во АН СССР, 1961. – С. 3–10.
4. Жлуктенко Ю. О. Мовні контакти / Жлуктенко Ю. О. – К. : Вид-во КДУ, 1966. – 125 с.
5. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке / Крысин Л. П. – М. : Наука, 1968. – 206 с.
6. Панько Т. І. Від терміна до системи / Панько Т. І. – Л. : Вища школа, 1979. – 146 с.
7. Передрієнко В. А. Формування української літературної мови XVIII ст. на народній основі / Передрієнко В. А. – К. : Наукова думка, 1979. – 144 с.
8. Півторак Г. П. Українці: звідки ми і наша мова / Півторак Г. П. – К. : Наукова думка, 1993. – 200 с.
9. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови / Пономарів О. Д. – К. : Либідь, 1992. – 248 с.
10. Симоненко Л. О. Лінгвістичні проблеми унормування наукової термінології / Л. О. Симоненко // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2007. – Вип. VII. – С. 21–25.
11. Тараненко А. А. Языковая семантика в ее динамических аспектах / А. А. Тараненко. – К. : Наукова думка, 1989. – 256 с.
12. Худаш М. Л. Лексика українських ділових документів кінця XVI–початку XVII ст. / Худаш М. Л. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. – 160 с.
13. Чорновол Г. В. Адаптація іншомовних термінів у вітчизняній економічній терміносистемі / Г. В. Чорновол // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць. – Черкаси : Вид-во ЧНУ, 2007. – Вип. 5. – С. 59–64.)

Одержано редакцією 15.06.2008

Прийнято до друку 17.11.2008

УДК 811.111'373'42'27

О. Р. Зарума

ДОГОВІРНА ЛЕКСИКА У СТАНДАРТНИХ ДІЄСЛІВНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯХ (на матеріалі текстів міжнародних договорів)

Стаття присвячена розгляду особливостей функціонування численної групи словосполучень, утворених на основі однієї з частотних продуктивних структурних моделей $V+(Pr)+N$, які відіграють значну роль у творенні спеціальних стандартів мови текстів міжнародних договорів й належать до спеціальної фраземіки цих текстів та, крім стилетвірної, виконують архітектонічну функцію, сприяючи когезії та когерентності тексту міжнародного договору.

Ключові слова: словосполучення, структурна модель, спеціальний стандарт, міжнародний договір

Статья посвящена рассмотрению особенностей функционирования значительной группы словосочетаний, произведенных на основе одной из частотных структурных моделей $V+(Pr)+N$, которые играют значительную роль в формировании специальных стандартов языка текстов международных договоров и входят в состав специальной фраземіки этих текстов, а также, кроме стилеобразующей, исполняют

архитектоническую функцию, способствуя когезии и когерентности текста международного договора.

Ключевые слова: словосочетание, структурная модель, специальный стандарт, международный договор.

This article deals with the analysis of some peculiarities of the word combinations with the structure V+(Pr)+N. It presents evidence that the word combinations under consideration create special standards and belong to special phrasemics of international agreements, serving as a means of cohesion and coherence and promoting a considerable degree of lexical and syntactic standardization of the analysed texts.

Key words: word-combination, structural model, special standard, international agreement.

Для досягнення основних дискурсивних рис текстів міжнародних договорів: офіційності, лапідарності, однозначності розуміння та тлумачення положень і домовленостей та всеохопності широко використовуються прийоми стандартизації. Стандартизація – ефективний засіб скорочення інформаційної надлишковості у тексті за рахунок економії мовних одиниць. Процес стандартизації ділового мовлення передовсім полягає у широкому використанні готових словесних формул (стандартів), які часто повторюються.

Хоча стандарти, чи як їх ще називають кліше, поширені у літературній мові, у сучасній філологічній науці вони ще не мають чіткого визначення. Мовознавці не дійшли спільної думки щодо змісту поняття, не існує також єдиної термінології для визначення цього мовного явища, хоча його особливості вивчали багато вчених [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13].

У лінгвістичній літературі простежується функціонування таких назв цих мовних одиниць: стандарти, стандартизовані словосполучення, мовленнєві кліше, або стандартизовані мовленнєві звороти, кліше, штампи, розмовні формули, застигли конструкції, готові моделі, стереотипні вирази, шаблонізовані звороти, мовні штампи [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11]. Оскільки нашим завданням не є провести диференціацію цих мовних одиниць, то у статті ми приєднуємося до концепції В. В. Калюжної, яка називає клішовані вирази, характерні для міжнародних документів, діловими стандартами і визначає їх як блоки, що багаторазово повторюються в усталеній формі у конкретних ситуаціях, закріплюються за ними і, як наслідок, починають функціонувати як словесні штампи [3, с. 88].

Основна мета роботи – проаналізувати договірну лексику, яка є конструктором спеціальних стандартів і актуалізується в англомовних текстах міжнародних договорів, ідентифікувати та простежити частотні лексичні одиниці і їх функціонування в одній із рекурентних структур, а також їх прагматику на різних рівнях та у різних частинах текстів міжнародних договорів. Новизна роботи визначається об'єктом дослідження та структурною типологією стандартних договірних словосполучень.

Пропонована стаття присвячена розгляду особливостей функціонування численної групи словосполучень, утворених на основі однієї з частотних продуктивних структурних моделей V+(Pr)+N (V – дієслово, Pr – прийменник, N – іменник), які відіграють значну роль у творенні спеціальних стандартів мови міжнародних документів регламентаційного характеру й належать до спеціальної фраземіки цих текстів.

У результаті аналізу 67 текстів чинних міжнародних договорів ми простежили функціонування двох підмоделей структурної моделі V+(Pr)+N (1255 вживань): V+N (860 вживань), V+Pr+N (395), які реалізуються у варіантах V+Nлтг (285), V+Pr+Nлтг (214), Vлтг+N (575) та Vлтг+Pr+N (181). За особливостями утворення та функціонування поділяємо ці структурні моделі на дві групи: із заключним компонентом, вираженим іменником на позначення домовленості та з першим компонентом, вираженим дієсловом на позначення домовленості.

У 285 словосполученнях варіанту V+Nлтг ми простежили вживання 33 дієслів як першого компонента, серед яких за частотністю вживання переважають: *to amend, to apply, to*

conclude, to denounce, to deposit, to endorse, to express, to extend, to give, to make, to modify, to ratify, to reach, to require, to sign, to withdraw, to withhold: to conclude the agreement, to denounce the convention, to express consent, to give approval, to ratify the covenant, to reach the agreement, to require consent, to sign the treaty.

A State Party may, by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, **denounce this Convention** and may indicate reasons [18, с. 336]. Як заключний компонент вживаються такі іменники ЛТГ (лексико-тематична група): *acceptance, accession, agreement, approval, arrangements, conformity, consensus, consent, covenant, convention, ratification, settlement, treaty*. Зазначимо, що під час кількісного аналізу ми рахували лексеми-назви договорів (*agreement, charter, convention, covenant, treaty* – далі instr. – instrument) як одне слово. Пропонований підхід виправданий тим, що для текстів міжнародних договорів характерним та частотним є звертання та посилання на власний текст, а назва міжнародного договірного документа зобов'язуючого характеру з правової точки зору не має визначального значення. Тобто для глобального аналізу мови договору не має значення, яку конкретно він має назву. Якщо договір називається *treaty*, то у тексті як заключний компонент моделі V+(Pr)+N домінує іменник *treaty*, якщо угода має назву, складовою якої є лексема *agreement*, то цей компонент виражатиметься за допомогою відповідної лексичної одиниці.

Аналіз фактичного матеріалу засвідчив, що у цьому типі словосполучень частотними є дієслова:

- із семою досягнутого результату, домовленості: *to achieve, to approve, to conclude, to endorse, to ratify, to reach, to sign*;
- із семою застосування: *to apply, to implement*;
- із семою зміни: *to affect, to amend, to extend, to modify, to review, to revise, to withdraw*;
- із семою припинення дії: *to denounce, to terminate, to withhold*;
- із семою вимоги: *to require*;
- із семою передачі та збереження: *to deposit*,

а також такі дієслова, як: *to give, to express* і *to make*.

...(ii) *an international organization shall denounce this Convention when none of its member States is a State Party or if the international organization no longer fulfils the qualifications specified in article 1 of this Annex* [18, с. 354].

Дієслова з нейтральною конотацією *to express, to give* та *to make* входять до складу двокомпонентного (розщепленого) присудка, типового для офіційно-ділового стилю.

*When making a notification of succession under article 17 or 18 establishing its status as a Party or contracting State to a multilateral treaty, a newly independent State may, if the treaty so permits, **express its consent** to be bound by part of the treaty [...]* [18, с. 231].

Причин, що зумовлюють функціонування іменниково-дієслівних словосполучень і, як наслідок, двокомпонентного присудка є декілька. Не всі словосполучення V+N, продуктивні у діловому стилі, мають однослівний дієслівний відповідник, тому тут немає вибору: *to adopt the agenda, to alter one's course, to amend a resolution, to apply the agreement, to curb the aggression, to make arrangements, to violate the agreement*. Навіть у тих випадках, коли однокомпонентний відповідник у мові існує, заміна неможлива, оскільки дієслово та V+N далеко розійшлися у значенні: *to function – to exercise one's functions, to elect – to hold elections, to hear – to conduct hearings, to negotiate – to conduct negotiations, to operate – to conduct an operation, to punish – to fix punishment, to talk – to hold talks*. Як свідчать приклади, такі словосполучення набули значення якщо не термінологічного, то наближеного до нього. У них дієслово-оператор лише вказує на факт дії, а послаблення в дієслові лексичного значення спричиняє появу сталих словосполучень. Як вірно зазначила О. Д. Митрофанова, їх загальна семантика складається не із суми значень дієслова та іменника, а з органічної єдності складових: дієслівний компонент передає загальну абстраговану ідею “дієслівності”, а конкретне семантичне наповнення ці словосполучення отримують від іменного компонента [6, с. 75]. Ми також виявили, що у текстах міжнародних договорів розщеплений присудок може бути розширеним за рахунок одного чи більше означень. Проте об'ємний, часто

багатослівний, розщеплений присудок не відволікає увагу від тексту, не розпорошує, а начебто зупиняє, затримує її. У цьому випадку інформація не втрачається, а навпаки, фіксується у пам'яті.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на функціонування як першого компонента дієслівних словосполучень зі стрижневим іменником ЛТГ домовленості дієслів, що сприяють реалізації цієї ж теми: *to accede, to approve, to ratify, to sign*. На відміну від словосполучень типу V+(Pr)+Nлтг у словосполученнях Vлтг+(Pr)+Nлтг (*to accede to instr., to approve instr., to ratify instr., to sign instr.*) семантичний наголос з останнього компонента частково переходить на перший, оскільки у цих словосполученнях як Nлтг іменники вживаються у значенні *договір, угода* та функціонують як посилання на конкретний міжнародний документ, у назві якого вживаються. Це і впливає на частковий семантичний зсув чи деструкцію.

Прийменникова дієслівна підмодель V+Pr+Nлтг функціонує у 214 словосполученнях. Як перший компонент моделі вживаються 23 дієслова, найчастотнішими з яких є *to accede, to appear, to be appointed, to be bound, to be established, to inform, to notify, to submit*. Як останній компонент у цій моделі функціонують 9 іменників (8 іменників + 1 *instr.*, що виражається п'ятьма лексемами): *acceptance, accession, accordance, agreement, approval, arrangements, contract, convention, covenant, ratification, signatory, signature, treaty*: *to submit for (approval, acceptance, accession, ratification), to appear from (instr.), to accede to (instr.), to be bound by (approval, acceptance, instr.), to inform of (signature, accession, ratification), to (be) establish(ed) by/through (instr.)*. Аналіз показує, що іменники-посилання на конкретний договір посідають вагоме місце серед усіх інших іменників у цьому типі словосполучення.

Вважаємо за необхідне простежити функціонування дієслів у словосполученнях типу V+(Pr)+Nлтг щодо їх семантичної наповненості, де як Nлтг функціонує іменник-посилання на конкретний міжнародний договір: *agreement, convention, covenant, treaty*. Ці дієслова за їх значенням ми поділили на 7 груп:

I – *to compile, to lead to*;

II – *to be bound by, to come to, to conclude, to enter into, to negotiate, to reach*;

III – *to accept, to approve, to ratify, to sign*;

IV – *to accede to*;

V – *to apply, to effect, to implement*;

VI – *to affect, to amend, to consider, to construe, to extend, to modify, to restrict, to revise, to review*;

VII – *to denounce, to terminate, to withdraw from*.

У цьому логіко-семантичному ланцюжку дієслова фіксують етапи “життя” договору, еволюційний процес розвитку документа від створення (I група), через укладання (II), підписання, схвалення (III), приєднання до попередньо укладеного договору (IV), застосування, введення договору в дію (V), операції над текстом та внесення змін до нього (VI) аж до його денонсування (VII).

Аналізуючи функціонування варіанту структурної моделі Vлтг+N (572), ми простежили вживання 9 дієслів як першого компонента: *to accept, to accord, to adopt, to affirm, to approve, to confirm, to ratify, to settle, to sign*. Як другий компонент виступав 91 іменник та іменникове сполучення. Серед останніх частотними є дві моделі вільних словосполучень: N1+Pr/Conj+N2 та Adj+N: *duty of States, notification of succession, organization of arbitration, return of a person, freedoms and protection, laws and regulations, privileges and immunities, regulations and procedures, rights and obligations, religion or belief, tribunal or court, effective measures, practical measures, unilateral measures*.

The coastal State may adopt laws and regulations, in conformity with the provisions of the present Convention and other rules of international law, relating to innocent passage through the territorial sea,... [18, с. 266].

У текстах міжнародних угод з огляду на їх зміст ці словосполучення є типовими. Якщо предмет договору – права людини, то у тексті як другий компонент домінують: *applications, cases, immunities, matters, security, treatment, work, freedom and protection, religion*

and belief, rights and obligations, rights and freedoms та ін. Якщо договірний документ стосується припинення військових дій чи мирного врегулювання конфлікту, то переважають такі слова та сполучення слів: *acts, assistance, decisions, compensation, facilities, matters, measures, plan, recommendations, refugees, resolutions, transit, duty of States, return of persons, freedom and protection, privileges and immunities, rules and regulations, rights and obligations, tribunal and court, international rules* та ін. Як бачимо, хоча й простежується різниця у наповненні першого компонента, залежно від предмета укладання конкретного договору, усе ж частина лексем вживається у текстах як одних, так і інших предметно зорієнтованих договорів. Це свідчить про певну клішованість вживання структури та тенденцію до розгляду спільних питань, що висвітлюються у текстах договорів різної проблематики.

Здійснимо порівняльний аналіз частотності покомпонентного наповнення структури та унаочнимо комбінаторику компонентів структурної моделі Vлтг+N:

		вживань	34 %	у кореляції з	19	імен. та групами
adopt	196					
accept	102	–	18 %	–	25	–
sign	77	–	14 %	–	3	–
ratify	70	–	12 %	–	2	–
accord	47	–	8 %	–	12	–
settle	29	–	5%	–	5	–
approve	19	–	3%	–	8	–
affirm	19	–	3%	–	12	–
confirm	10	–	2%	–	2	–
agree	6	–	1%	–	3	–

Наведені дані свідчать, що у цій структурній моделі переважають лексеми *to adopt, to accept, to sign, to ratify*, частотними є *to accord* та *to settle*. Актуалізація лексичних одиниць *to agree, to affirm, to approve* та *to confirm* у цій підмоделі досить низька. Щодо поєднання перелічених вище лексем з іменниками та іменниковими групами, то кількість вживань дієслівного компонента, який сприяє реалізації теми домовленості, не впливає на його комбінаторну частотність. Це підтверджує такий факт, що у 196 сполученнях дієслово *to adopt* поєднується з 19 іменниками та їх групами, лексема *to accept* у 102 вживаннях вступає у кореляцію вже з 25 іменниковими компонентами. Дієслова *to sign* та *to ratify* з частотою вживання 77 та 70 поєднуються лише з 3 та 2 іменниковими групами відповідно, і навпаки, слово *to affirm* у 19 зафіксованих сполученнях вживається у поєднанні із 12 іменниковими компонентами, що свідчить про різний потенціал сполучуваності цих лексем в аналізованих текстах і тенденцію до стандартизації, клішованості вживання словосполучень з першим компонентом, вираженим дієсловами *to adopt, to confirm, to ratify, to settle* та *to sign*.

Ми простежили, що комбінаторна частотність вживання дієслів у текстах міжнародних договорів передусім залежить від їх валентності. Так, слово ***to ratify*** словник синонімів подає як термін, що вказує на попередню дію, вчинену особою чи органом, наділеними повноваженнями щодо призначення, створення чи надання чинності документу, такому як конституція, договір чи інші, й імплікує той факт, що ці особа чи орган уповноважені приймати чи накладати вето на законопроект, конституцію тощо [17, с. 675]. Саме тому у текстах договорів ця лексема, будучи частотною, поєднується з такими іменниками, як *amendment, charter, convention, covenant, protocol* та *treaty*. Лексико-семантичні характеристики і комбінаторний потенціал не дають змоги дієслову *to ratify* поєднуватися з такими словами і сполученнями слів, як, наприклад, *competence, application, refugee, return of persons, work, certificate, tribunal or court*, з якими, наприклад, сполучається лексема *to accept*. Завдяки більшій валентності дієслово ***to accept*** у 102 словосполученнях поєднується з найбільшою кількістю іменників та іменникових груп (25 одиниць). Подібно до лексичної одиниці ***to ratify*** незначна валентність і дієслова ***to sign***. У текстах договорів воно вживається зі значенням *to attest or confirm by adding one's signature; to affix one's name*

to (a document) [15, с. 33] і вступає у сполучення з лексемами *agreement, convention, document, judgement, notification of succession, protocol, treaty*.

*The Secretary-General of the United Nations shall inform all States Members of the United Nations and all States which **have signed this Convention** or acceded to it of the following:...* [18, с. 363].

На нашу думку, саме лексико-семантичні характеристики, валентносний потенціал та прагматика тексту, а не частотність вживання дієслова у текстах договорів зумовлюють варіативність кількісного складу мовних одиниць, які функціонують як заключний компонент словосполучення.

Дієслово **to adopt** у текстах проаналізованих договорів фіксується в оточенні 19 іменників та іменникових груп, частотними серед яких є: *amendments, budget, decisions, measures, procedures, provisions, reports, international rules, laws and regulations, religion or belief*.

*The United Nations Security Council is invited **to adopt a resolution** by which it will authorize Member States or regional organizations to establish a multinational military Implementation Force* [19, с. 2].

У переважній більшості словосполучень це дієслово вживається у значенні *приймати, схвалювати*. І лише тричі функціонує у сполученні *to adopt a religion or belief* у значенні *приймати, вибирати, обирати для себе*.

Лексема **to accept** простежена у 102 словосполученнях у кореляції з 25 іменниками та їх групами, частотними з яких є такі: *amendments, arbitration, competence, recommendations, petition, procedure, protocol, request, refugees, jurisdiction*. У текстах міжнародних документів регламентаційного характеру залежно від оточуючих лексем та контексту вона вживається у кількох значеннях:

1. “to agree to consider as valid” [15, с. 51] (*to accept drivers’ licences and permits, to accept compensation bonds, to accept certificates*).

Croatian authorities shall accept as valid, without tax or fee, drivers’ licenses and permits issued to NATO personnel by their respective national authorities [19, с. 10].

2. “to receive into or contain” [16, с. 8] (*to accept refugees*).

They accordingly call upon States that have accepted refugees to promote the early return of refugees consistent with international law [19, с. 27].

3. “to respond or answer affirmatively” [16, с. 8] (*to accept return of persons, to accept invitation, to accept request*).

The Parties confirm that they will accept the return of such persons who have left their territory, including those who have been accorded temporary protection by third countries [19, с. 27].

4. “to take or receive (a thing offered) willingly or with consenting mind” [15, с. 51] (*to accept work*).

The States Parties to the present Covenant recognize the right to work, which includes the right of everyone to the opportunity to gain his living by work which he freely chooses or accepts... [18, с. 148].

5. “officially agree to accept a new law, proposal etc.” [14, с. 4] (*to accept petition, to accept recommendations, to accept contents of the report, to accept amendments, to accept protocol, to accept proposal, to accept treaty, to accept statement of understanding*).

When an amendment enters into force, it shall be binding on those States Parties which have accepted it, other States Parties still being bound by the provisions of the present Convention and early amendments which they have accepted [18, с. 390].

6. “to recognize that something has legal or official authority” [14, с. 4] (*to accept competence, to accept tribunal, to accept court, to accept arbitration, to accept jurisdiction*).

Any State which has made a declaration...may at any time thereafter declare ... that it accepts the competence of the Commission to receive petitions from individuals, non-governmental organizations... [18, с. 53].

Нюанси значення, з якими дієслово *to accept* функціонує у текстах міжнародних договорів, добре простежуються на синтагматичному рівні у його кореляції з іншими

лексемами. Та зазначимо, що в усіх випадках це слово зберігає сему домовленості і вживається в одному з прямих значень, зафіксованих лексикографічними джерелами.

Функціонування дієслова *to accord* простежуємо у 47 словосполученнях із такими частотними іменниками та іменниковими групами: *assistance, facilities, immunities, privileges, rights, transit, treatment, freedom and protection, privileges and immunities*.

All Parties shall accord any military elements as referred to in Article I, paragraph 1(c) and their personnel the assistance, privileges and immunities referred to in Article VI, paragraph 11 [19, с. 7].

Аналіз семної структури дієслова *to accord* засвідчив, що в усіх 47 словосполученнях воно вжите у значенні *надавати, гарантувати*. Отже, можна стверджувати, що у сполученнях зі структурною моделлю Vлгг+N, де як перший компонент функціонує лексема *to accord*, існує тенденція до вживання її здебільшого у значенні *надавати*. Використання цього дієслова у наведеній вище структурі в значенні *погоджувати (-ся), узгоджувати (-ся)*, тобто із семою домовленості, нетипове для текстів міжнародних договорів.

Щодо функціонування дієслів *to affirm, to agree, to approve, to confirm, to ratify, to settle, to sign* у підмоделі Vлгг+N, ми дійшли висновку, що всі вони функціонують для реалізації теми домовленості: *to ratify instr., to settle disputes, to approve amendment, to sign instr., to affirm the necessity, to settle matters, to confirm responsibility*.

States Parties shall settle any dispute between them concerning the interpretation or application of this Convention... [18, с. 326].

Певний інтерес становить лексема *to affirm*. Із зафіксованих 19 вживань ця лексична одиниця 9 разів реалізується у формі *reaffirm* зі значенням *знову підтверджувати*.

У текстах договорів дієприкметники теперішнього часу *reaffirming* та *affirming* у кореляції з іменником, тобто коли вони підпадають під структурну модель Vлгг+N, вживаються для створення архітектоніки зачину договорів. Досить часто у цій стилістичній та текстотвірній функції вживаються лексема *to affirm* та її деривати, а також інші лексичні одиниці у структурній моделі Vлгг+S, де S – підрядне додаткове речення, введене за допомогою сполучника *that*.

...Affirming that the rules of customary international law should continue to govern questions not expressly regulated by the provisions of the present Convention, ... [18, с. 225].

Ми поділяємо точку зору В.В.Калюжної, яка розглядає початкові слова договорів, конвенцій, декларацій, резолюцій (*affirming, reaffirming, recognizing, considering, believing, noting, recalling, emphasizing, desiring, realizing, convinced*) як спеціальну лексику документів міжнародних організацій [18, с. 84]. Ці дієприкметники (прикметники, дієслова) специфічні за вживанням і характерні та необхідні для творення жанрових рис та особливостей будь-якого документа регламентаційного виду. Однак неправильно розглядати їх як спеціальні у строгому розумінні терміна “спеціальна лексика”. Адже в інших піджанрах документів ці лексеми не вживаються як жанротворчі, текстокогезійні та структуротворчі. Вони відіграють іншу роль і не виконують функцій, властивих їм у текстах міжнародних договорів. Тому доцільно розглядати їх як спеціальну лексику лише у тій функції, яку вони виконують у документах регламентаційного характеру.

У підмоделі Vлгг+Pr+N (181) як перший компонент вживаються 5 дієслів *to accede, to agree, to conform, to consent, to settle* у таких сполученнях: *to accede to instr., to accede to the protocol, to conform to regulations, to conform to standards, to consent to ratification, to accede to the amendment*. Усі дієслова вжиті в прямому лексикографічному значенні і містять у собі сему домовленості. Структура відрізняється від базової моделі лише наявністю у ній приєднаних дієслів.

На підставі спостережень та кількісного аналізу можна зробити висновок, що структурна модель Vлгг+(Pr)+N частотна та продуктивна у текстах міжнародних договорів. Першим компонентом є дієслова на позначення домовленості, заключним – іменники та іменникові чи прикметникові словосполучення (переважно двокомпонентні) зі структурами N+N, N+Pr+N, Adj+N.

Продуктивність підмоделі перш за все зумовлена тим, що дієслова з семою домовленості посідають вагоме місце у вокабулярі текстів міжнародних угод. Вона

переважно задіяна у заключній частині договору, що зумовлено прагматикою останньої. Адаже словосполучення, утворені на основі підмоделі Vлг+(Pr)+N, сигналізують про факт набуття договором чинності, підписання, ратифікацію того чи іншого договірної документа, схвалення та підтримку статей, протоколів тощо.

Частотність структурної моделі V+(Pr)+N, типовість функцій словосполучень, утворених на її основі, дає підстави вважати їх спеціальними діловими стандартами, тобто клішованими виразами, характерними для текстів міжнародних договорів, які багаторазово повторюються в усталеній формі у конкретних ситуаціях і закріплюються за ними. Ці словосполучення входять до складу спеціальної фраземіки аналізованих текстів і крім стилетвірної виконують архітектонічну функцію, сприяючи когезії та когерентності тексту міжнародного договору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брагина А. А. Метафора – стандарт – штамп / А. А. Брагина // Весник Моск. у-та. Сер. XI: Журналистика. – 1977. – № 2. – С. 64–72.
2. Діденко А. Н. Сучасне діловодство / Діденко А. Н. – К. : Либідь, 2000. – 384 с.
3. Калюжная В. В. Стилль англоязычных документов международных организаций / Калюжная В. В. – К. : Наукова думка, 1982. – 122 с.
4. Корзина С. А. Французский язык. Речевые клише в диалогической речи / Корзина С. А. – М. : Высшая школа, 1991. – 110 с.
5. Ларина Т. С. О некоторых определениях “клише” зарубежными учеными / Т. С. Ларина // Весник Моск. ун-та. Сер. Журналистика. – 1975. – № 1. – С. 59–65.
6. Митрофанова О. Д. Научный стиль речи: проблемы обучения / Митрофанова О. Д. – М. : Русский язык, 1985. – 230 с.
7. Пономарів О. Д. Стиллістика сучасної української мови / Пономарів О. Д. – К. : Либідь, 1993. – 248 с.
8. Потелло Н. Я. Теорія і практика ділового мовлення / Потелло Н. Я. – К. : МАУП, 1999. – 131 с.
9. Разинкина Н. М. Функциональная стилистика / Н. М. Разинкина. – М. : Высшая школа, 1989. – 182 с.
10. Розенталь Д. Э. Практическая стилистика / Розенталь Д. Э. – М. : Высшая школа, 1987. – 398 с.
11. Стецула І. В. Соціальна небезпечність мовного штампу в газеті / І. В. Стецула // Журналистика та перебудова: Вісник Львів. ун-ту. Сер. Журналистика. – Вип. 17. – Львів, 1990. – С. 95–98.
12. Bhatia V. K. Analysing Genre: Language in Professional Settings / V. K. Bhatia. – London: Longman, 1993. – 246 p.
13. Fowler R. Language in the News. Discourse and Ideology in the Press. London and New York: Routledge, 1991. – 254 p.
14. Language Activator. The World's First Production Dictionary. – Harlow, London.: Longman, 1995. – 1587 p.
15. A New English Dictionary on Historical Principles / Ed. By A.H.Murray. – Oxford. Vol. I-X.
16. The Random House Dictionary of the English Language. The Unabridged Edition / Ed. By J. Stein, L. Urdang – New York: Random House, 1967. – 2059 p.
17. Webster's Dictionary of Synonyms. A Dictionary of Discriminated Synonyms with Antonyms and Analogous and Contrasted Words. First Edition. – Springfield, Mass., U.S.A.: G. & C. Merriam CO. Publishers, 1951. – 907 p.
18. International Law Documents / Ed. by Malcolm D. Evans. – Glasgow: Blackstone Press Limited, 1991. – 450 p.
19. Review of International Affairs. – Belgrade, 1996. – 41 p.

Одержано редакцією 04.06.2008

Прийнято до друку 17.11.2008